

For citation / Atf için:

EKİZ, F. S., & ZABUN, B. (2024). Toplumsal cinsiyet rollerinin kuşaklararası değişimleri: Baby Boomers ve Z kuşağı. *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi – KİTOD* 2(4), 293-304. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14130476>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kitod>

Toplumsal cinsiyet rollerinin kuşaklararası değişimleri: Baby Boomers ve Z kuşağı

Intergenerational changes in gender roles: Baby Boomers and Z generation

Firdevs Sinem EKİZ¹

Doktora Öğrencisi; Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Felsefe Grubu Eğitimi, 06500, Ankara, Türkiye

E-mail: firdevsekiz08@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4574-7103

Beyhan ZABUN

Prof. Dr.; Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Felsefe Grubu Eğitimi, 06500, Ankara, Türkiye

E-mail: bzabun@gazi.edu.tr

ORCID: 0000-0001-8321-5899

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

15/10/2024

Revizyon Tarihleri / Revision Dates:

16/10/2024 (Editör r.), 21/10/2024 (Minör r.)

Kabul Tarihi / Accepted Date:

13/11/2024

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Makale için etik onay alınmamıştır. Yazar(lar), çalışmanın etik kurul onayına tabi olmadığını beyan eder(ler).
- ✓ Ethical approval was not obtained for this study. The author(s) declare(s) that the study is not subject to ethics committee approval.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%60).

Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (60%).

2. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%40).

Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (40%).

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı %9'dur.

This study was scanned in the iThenticate program. The final similarity rate is 9%.

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kuşaklararası değişimleri: Baby Boomers ve Z kuşağı

Öz

Toplumsal cinsiyet konusu disiplinler arası bir çalışma olmakla beraber toplumu anlama ve toplumun gelişimi ile ilgili olmak bakımından sosyolojinin alt dalı olarak önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, tarih boyunca toplumsal beklentiler, kültürel normlar, ekonomik koşullar, eğitim, teknoloji ve medya gibi pek çok etken tarafından şekillenmiştir. Kuşaklararası toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin değişimi, sosyolojik ve kültürel açıdan önemli bir araştırma konusudur. Kuşaklar, kendinden önce gelen kuşakların değerlerini ve deneyimlerini miras alırken, aynı zamanda içinde bulunduğu dönemin sosyal, ekonomik ve teknolojik koşullarıyla yeni bir kimlik inşa eder. Bu çalışma toplumsal cinsiyet rollerinin Baby Boomers ve Z kuşağındaki kadın ve erkek rollerinin görünüşleri ve değişimleri üzerine nitel bir yöntem kullanılarak kuşaklararası toplumsal cinsiyet rollerinde yaşanan değişimler incelenmiştir. Bu amaçla yapılan literatür incelemelerine Türkiye’de yapılan çalışmalar dahil edilmiştir. Literatüre göre Baby Boomers ve Z kuşağını birlikte ele alan çalışmalara çok fazla rastlanmamıştır. Bu iki kuşağı incelemenin sebebi tarihsel ve toplumsal olayların yoğun yaşandığı, toplumsal değişimlerin ve maddi kültürün hızla ilerlediği yıllar olması sebebiyle toplumsal cinsiyet rolleri algısını etkileyen faktörlerin neler olduğu ve nasıl etkilediğine dair incelemek üzerine yapılmıştır. Literatür sonuçlarına göre Baby Boomers kuşağı bireyleri daha geleneksel bakış açısına sahipken, Z kuşağı bireyleri genel olarak eşitlikçi cinsiyet anlayışına sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Toplumsal cinsiyet, Cinsiyet rolleri, Baby Boomers kuşağı, Z kuşağı.

Intergenerational changes in gender roles: Baby Boomers and Z generation

Abstract

The topic of gender is an interdisciplinary study along with it has an important place as a sub-branch of sociology in terms of understanding society and its development. Gender roles have been shaped by many factors such as social expectations, cultural norms, economic conditions, education, technology and media throughout history. Intergenerational gender roles and the change of these roles is an important research topic in sociological and cultural terms. Generations inherit the values and experiences of the generations that came before them, while at the same time constructing a new identity with the social, economic and technological condition of the current period. This study analyses the changes in intergenerational gender roles by using a qualitative method on the appearance and changes in gender roles of men and women in Baby Boomers and Generation Z. For this purpose, studies conducted in Turkey were included in the literature review. According to the literature, there are not many studies that deal with Baby Boomers and Generation Z together. The reason for examining these two generations is to examine what factors affect the perception of gender roles and how they affect it, since these are the years when historical and social events are intense, social changes and material culture are rapidly progressing. According to the literature findings, it has been observed that while Baby Boomers generation individuals have a more traditional perspective, generation Z individuals generally have an egalitarian understanding of gender.

Extended Abstract

Gender studies have evolved from feminist studies and later women's studies, growing with a deep historical background. According to the literature, gender is highlighted as different from biological sex, emphasizing that it is not something one is born with but consists of roles assigned or imposed by society. In this respect, the culture of a society, generational influences, and today's digital platforms in the information age play significant roles in shaping perceptions of gender roles. Gender roles are learned through the socialization process and express the predefined responsibilities assigned by society. There are generally two types of approaches to gender roles. The most common is the traditional approach, where roles attributed to women include responsibilities like "housework," "childcare," and "not being active in work life." Traditional roles assigned to men, on the other hand, include responsibilities such as "being responsible for the family's livelihood" and "being the head of the household." The egalitarian roles refer to the equal sharing of responsibilities between men and women in family, professional, marital, social, and educational life. Culture, family, technology, mass media, education, and career choices, which influence the construction of male and female roles, play a significant role in the transmission of gender roles across generations and in shaping society's perspective on gender. Individuals learn what they need to know in the family environment in which they are born. Toys, games, and clothes are determined by social roles expected from individuals later in life. Auguste Comte is known as the first person to conduct a scientific study examining changes between generations. Comte states that generations do not remain confined within their own

time but carry the experiences and thoughts of the communities they formed, forward, within the context of their culture. He suggests that the characteristics of each generation are shaped as a result of the transmissions from previous generations. Although each generation builds upon the other, they possess distinct characteristics. As the needs of society change with the conditions of the time, there exist differences in priorities, desires, behaviors, and perceptions among individuals living in different eras. This study focuses on the periodic characteristics of Baby Boomers and Generation Z, as well as their perspectives on gender roles. The Baby Boomer generation emerged as a result of the increased birth rates after World War II, and it is also referred to as the Cold War generation. In this period, as economic prosperity gradually rose, the significant changes in countries' political, financial, and social structures impacted not only their thinking but also gender roles. These changes spanned from clothing, music, language, and art to law, education, and urban development, as societies sought to create a new societal and national identity. Women distanced themselves from traditional female roles and made their presence felt by displaying masculine traits in the public sphere through short hair, pants, and an androgynous appearance and by blending with male values. During the 1950s, as a result of migration from rural to urban areas, women found themselves caught between traditional patriarchal values and the values brought by a consumer society. After the 1960s, the distinction between male and female roles in society was built upon the separation of public and private spheres. The Baby Boomers generation, now aged 55 to 75, consists of mostly retired individuals. Some of the common behaviors of this generation are being traditional, determined, and workaholic. In shaping the characteristics, values, and lifestyles of the current generation, innovations, technology, and information have played a major role. Therefore, Generation Z is also called "the internet generation" or "the technology generation." A review of the literature shows that many studies have been conducted on gender roles and generational differences across different sample groups. In these studies, it is observed that the focus on Generation Z's perspective on gender roles has increased, with more comparisons being made with other generations. Since Generation Z is still largely in education and has just entered the workforce, there is limited research on their working life. It can be said that individuals in the Baby Boomer generation are more attached to traditional culture and values, showing more authoritarian traits and a higher sense of responsibility. In contrast, it is rare to find individuals in Generation Z with such authoritarian and responsibility-focused traits. Unlike the Baby Boomers, Generation Z, has been born into technology, accesses information more quickly, and uses social media platforms more effectively and actively. Generation Z's understanding of gender roles is based on gender equality, independent of cultural and stereotypical perceptions. These individuals define gender roles with individual preferences rather than traditional male and female roles. In conclusion, identifying intergenerational differences in gender roles is an important argument for preventing gender inequality and contributing to societal development. Understanding the level of change can support the development of policies and programs that align with this transformation.

Keywords: Sociology, Gender, Gender roles, Baby Boomers generation, Z generation

GİRİŞ

Dünyaya gelen her bebeğin cinsiyeti belli olduğu andan itibaren sosyal çevresi, yaşam alanları, giyimi ve ebeveynlerinin onun için tercih ettiği oyuncaklara kadar biyolojik cinsiyetine bağlı olarak gelişmektedir. Bu sebeple de toplumsal cinsiyet alanındaki çalışmaların giderek artması şaşırtıcı değildir (Akgül, 2022, s.32; Else Quest & Hyde, 2021 s.2).

Literatürde toplumsal cinsiyete ilişkin çokça çalışmanın var olmasıyla birçok farklı tanımla karşılaşmak da mümkündür. Literatüre göre, toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farklı olarak doğuştan getirilmediği ve bireylere toplum tarafından verilen veya dayatılan rollerden ibaret olduğu vurgulanmaktadır (Dökmen, 2009, s.20).

Toplumsal cinsiyet terimini sosyoloji literatürüne kazandıran isim, İngiliz sosyolog ve feminist yazar Ann Oakley'dir. Oakley, 1972 yılında yayımlanan "Sex, Gender and Society" (Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum) adlı kitabıyla bu kavramı akademik literatüre girdirmiş ve toplumsal cinsiyet ile biyolojik cinsiyet arasındaki farkı ortaya koymuştur. Biyolojik cinsiyet,

bireyin doğuştan gelen fiziksel ve biyolojik özelliklerini ifade ederken; toplumsal cinsiyet, toplumun bireyden kadın ya da erkek olmasına göre beklediği sosyal roller, davranışlar ve sorumlulukları anlatır. Bu kavram, kadınların ve erkeklerin toplumdaki yerlerinin biyolojik farklarla değil, toplumsal ve kültürel normlarla şekillendiğini vurgulamaktadır (Metin, Yükselbaba, Kayak ve Akün, 2022, s. 1415). Bir diğer düşünür Giddens, kendisi de cinsiyet kavramının kadın ve erkeğin bedenindeki biyolojik farklara işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramını ise, cinsler arasındaki sosyo-kültürel farklılıklar olduğundan bahsetmektedir. Connell ise, toplumlardaki cinsiyet düzeninin emek, iktidar ve duygusal ilişkilerin birbirlerinin içine girerek oluştuğunu, bunların kadın ile erkek etkinlik ya da pratiklerini sınırlandırmak için kullanıldığını belirtmektedir (Alabaş, Akyüz ve Kamer, 2019, s. 431). Bourdieu'nun toplumsal cinsiyet anlayışında, bireylerin biyolojik cinsiyetine dayanan bir fark olmasından öte, toplumsal ve kültürel bir inşa olduğunu vurgular. Toplumlar, kadınlara ve erkeklere belirli roller, sorumluluklar ve davranış kalıpları dayatır. Bu roller, toplumsal pratikler ve sembolik güç aracılığıyla doğal ya da meşru görülerek pekiştirilir (Eroğul ve Zabun, 2022, s.1229).

Toplumsal cinsiyet rol kalıpları, bireyin doğduğu yer, ailesinin sosyo-ekonomik durumu gibi etkenlere göre değişim göstermektedir. Bu kalıplar da, toplumsallaşma ile öğrenilmekte ve insanı yaşamdan ölüme kadar etkisi altına almaktadır. Bu süreç bireyin düşünce, tutum ve davranışlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır (Tire, 2017, s.6). Bir başka deyişle, toplumsal cinsiyet rolleri erkek ve kadınla birleştirilen davranışsal kurallarla tanımlanan bir kültürel sistem olarak kişilerin aile yaşamından başlayarak sosyalleşme süreci ile yani arkadaş, okul, çevre ve medya gibi alanlarda devam etmekte olan bir süreçtir. Farklı sosyal çevre ve kültürün etkisiyle, kişilerin tutum ve davranışları öğrenmesinde, benimsemesinde etkili olan sosyalleşme durumu ile bireylerin belirli rolleri nasıl algıladıkları ve gelecek hayatlarında toplumsal cinsiyeti nasıl inşa ettikleri önemli olmaktadır (Öztürk, 2020, s.73). Bu amaçla çalışmada kuşaklar arasında yer alan Baby Boomers ve Z kuşağının toplumsal cinsiyet rolleri bakımından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma için Türkiye'de yapılan çalışmalar literatür olarak incelenmiştir ve nitel bir yöntem kullanılmıştır. Literatür incelemelerine göre ilk kuşak olan Sessiz Kuşak ile son kuşak olan Z kuşağı ve X, Y, Z kuşaklarının toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rolleri algısına yönelik nitel ve nicel birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak Baby Boomers ve Z kuşağını birlikte alan çalışmalar üzerine çok fazla çalışılmadığına rastlanmıştır. Bu iki kuşağın incelenmesinin sebebi ve önemi dönemsel ve toplumsal olayların yoğun yaşandığı toplumsal değişimlerin ve maddi kültürün hızla ilerlediği yıllar olmasıyla toplumsal

cinsiyet rolleri algısını etkileyen faktörlerin neler olduğu ve nasıl etkilediğine dair incelemek üzerine yapılmıştır.

İlgili Araştırmalar

İlgili araştırmalar başlığında konusu kuşaklar ve toplumsal cinsiyet olan çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmanın problem durumu bağlamında kuşaklararası cinsiyet rolleri ile cinsiyet rollerini etkileyen faktörlere odaklı çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalar arasında Baby Boomers ile Z kuşağını ilişkisel bağlamda ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda mevcut çalışmalarda Z kuşağı çalışma hayatı ile ilgili henüz kapsamlı bir çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Araştırmanın konusu ile ilgili yapılan çalışmalara örnek olarak Balcı (2020) yüksek lisans tez çalışmasında İstanbul İli genelinde “Baby Boomers, X Kuşağı, Y Kuşağı ve Z Kuşağının Toplumsal Cinsiyet Algısının Sosyolojik Olarak İncelenmesi ve Karşılaştırılması” yapılmıştır. Araştırma kuşakların toplumsal cinsiyete ve kadın ve erkek ilişkilerine bakış açılarını anlamak ve buna etken olan değerleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışma verileri “ Kişisel Tanıma Formu” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” anketi ile sağlanmıştır. Sonucunda Kuşaklar arası bir karşılaştırma yaptığımızda yaş küçüldükçe toplumsal cinsiyette olumlu düzeyde bir farklılaşma olduğunu söyleyebiliriz. Baby Boomers kuşağı ile Z kuşağı arasında büyük fark çıkması arada X ve Y kuşağının süspansiyon görevi üstlenmesinden kaynaklandığı ve toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal cinsiyete bakış açısı zaman içerisinde çeşitli faktörlere bağlı olarak olumlu yönde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öztürk (2020)’ün “ Türkiye’deki kuşakların reklamda “Toplumsal Cinsiyet” konusuna yönelik bakış açıları” adlı çalışmasında derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak Türkiye’de yaşamakta olan Sessiz Kuşak, Baby Boomers Kuşağı, X,Y,Z ve Alfa Kuşaklarını temsil eden 404 (203 kadın, 201 erkek) katılımcı ile yapılan görüşmelerle onların reklamda toplumsal cinsiyet konusuna yaklaşımını ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulgularına göre kuşakların reklamda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farklılıklar olduğu ve kuşak kavramının bu bakış açısı üzerinde yönlendirici bir özelliği olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca en eleştirel ve eşitlikçi yaklaşımın Y kuşağında olduğu; onları Z ve Alfa kuşaklarının takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Akgül (2022)’ün “X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi” çalışmasında X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını karşılaştırmak, toplumsal cinsiyetrollerine ilişkin tutumda kuşaklar arasında bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rolleritutum Ölçeği kullanılmış olup toplam 443 katılımcıya uygulanmıştır. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rolleritutum Ölçeğinin alt

boyutları olan; eşitlikçi cinsiyetrolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolüne ilişkin görüşleri incelendiğinde verilerin büyük bir çoğunluğunda X-Y ve X-Z kuşakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda X, Y ve Z kuşağında yer alan bireylerin genel olarak eşitlikçi cinsiyet anlayışına sahip olduğu gözlemlenmiş olmakla birlikte, X kuşağı katılımcılarının Y ve Z kuşağı katılımcıların göre daha geleneksel bir anlayışa sahip oldukları görülmektedir. Çağırkan (2023)'ın “ Faklı kuşaktan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkillik anlayışı” adlı çalışmasında 18-65 yaş aralığında farklı kuşaktan (X,Y ve Z) kadınların geleneksel cinsiyet rolleri anlayışı ve kuşaklar arasında toplumsal cinsiyet rolleri anlayışının farklılaşması incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği ile yapıla araştırmanın sonucunda Z Kuşağı kadınlar kültür ve kalıp yargılardan bağımsız olarak, cinsiyet eşitliğine dayanan toplumsal cinsiyet rollerine anlayışına sahip iken X ve Y Kuşağı kadınlarının ise geleneksel kültür ve değerlerine daha bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum, Davranış ve Algıyı Etkileyen Faktörler

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin toplumsal yaşamındaki yansımaları olarak aile hayatında, eş, okul ve meslek seçiminde etkisini göstermektedir. Literatür incelemeleri sonucunda cinsiyet rolleri; toplum tarafından belirlenen rol ve sorumlulukları ifade etmektedir. Bu sorumluluklar da kuşaktan kuşağa aktarılarak devam etmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin iki tür yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlar geleneksel ve eşitlikçi yaklaşımdır. Geleneksel yaklaşımda; kadınlara yüklenen roller; “ev işleri” ve “çocuk bakımı”, “iş hayatında aktif olmama” gibi roller yüklenmektedir. Erkekler yüklenen geleneksel roller ise; “evin geçiminden sorumlu olma”, “evin reisi olma” gibi sorumluluklardır. Eşitlikçi roller; aile, evlilik, çalışma hayatı ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak paylaşmalarıdır (Başar, 2012, s.12). Toplumsal cinsiyet rolleri algısında ailede ebeveyn tutumları bireylerin cinsiyetlere göre belirlenen rolleri öğrenmesinde etkili olan faktörlerden birisidir.

Günümüzde toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen en önemli unsurlardan biri de kitle iletişim araçlarıdır. Z kuşağı, teknolojinin hızla geliştiği ve dijital dünyanın etkili olduğu bir dönemde büyümüştür. Nitekim kitle iletişim araçları kitle iletişim araçları cinsiyet rolleri algısını şekillendirmektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerini daha esnek hale getirmiştir. Özellikle sosyal medyanın etkisi ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalığı artırmış, kadın ve erkek rollerinin yeniden tanımlanmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca, dijital

platformlar üzerinden yapılan çalışmalar ve küresel hareketler, toplumsal cinsiyet farkındalığı üzerine önemli bir etki yaratmıştır. (Balcı, 2020, s.28; Zeyneloğlu, 2008, s. 15).

Kuşaklar

Kuşak, kavramsal olarak birbirine yakın dönemlerde dünyaya gelen, benzer koşullarda yaşayan ve belirli zaman diliminde meydana gelen ekonomik ve sosyal hareketler olarak adlandırılan bir kavramdır. Kuşaklar yaşadıkları dönemlere göre ekonomik, kültürel, çevresel ve sosyal gelişmelerin etkisiyle yaşa bağlı olarak gruplar şeklinde tanımlanan ve birbirine benzer özellikler gösteren bireylerden oluşan topluluk ya da jenerasyon olarak anılırlar. Bu şekilde yapılan sınıflandırmalar sosyolojik incelemelerin yapılabilmesi için önem arz etmektedir (Balcı, 2020, s.4; Kurşun, 2023, s.25; Taşçı ve Batmaz, 2022, s. 101). Kuşak, sosyolojik kavram olarak toplum tarafından eşzamanlı olarak oluşturulan bir kohortu ifade edebilir. Türkçe’de de bu anlam ‘nesil’, ‘soy’ ya da ‘kuşak’ olarak kullanılmaktadır (Çavdar, 2024, s.12).

Kuşaklar arasındaki değişlikleri inceleyen ilk bilimsel çalışmayı Auguste Comte yapmıştır. Comte, kuşakların sadece kendi jenerasyonu içerisinde kalmadığını onları oluşturan topluluğun deneyimleri ve düşüncelerini içinde bulunmuş oldukları kültürün içerisine koyarak ilerlediğinden bahsetmektedir ve her kuşağın niteliklerinin önceki kuşaklardan gelen aktarımların bir sonucu olarak şekillenmekte olduğunu ifade etmiştir (Balcı, 2020, s.4; Dolaşık, 2024, s.48; Öztürk, 2020, s. 72).

Toplumun ihtiyaçları dönemin şartlarına göre değişebilmektedir. Bundan dolayı farklı zaman diliminde yaşayan bireyler arasında farklı öncelikler, istekler, davranışlar ve algılar ortaya çıkmaktadır. Örneğın, günümüz kuşağının karakteristik özelliklerinin belirlenmesinde, değerlerinin ve yaşam biçimlerinin değişimine neden olan en önemli etkenlerin başında yenilikler, teknoloji ve bilişim gelmektedir. Bundan dolayı günümüz kuşağına internet kuşağı, teknoloji kuşağı gibi adlar verilmektedir. Günümüze kadar gelen kuşakların çeşitli yazarlar tarafından yapılan sınıflandırmalarında bir kuşağın hangi yılları kapsayacağına ilişkin fikir ayrılıkları bulunmaktadır (Ayhün Erden, 2013, s.96; Balcı, 2020, s.5). Aşağıda hakim kanıya göre her bir kohortun kronolojik başlangıcı ve sonu belirtilmektedir (Çavdar, 2024, s. 12):

- 1925-1945 yılları arasını kapsayan Sessiz Kuşak,
- 1946’dan 1964’e kadar Baby Boomers (Bebek Patlaması Kuşağı),
- 1965’ten 1979’a kadar X kuşağı,
- 1980’den 1999’a kadar Y Kuşağı,
- 2000’den itibaren ise Z kuşağı ortaya çıkmıştır

Baby Boomers Kuşağı Dönemi ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Bir Bakış

Baby Boomers kuşağı, 1946 ve 1964 yılları arasında doğan bireylerden oluşur ve II. Dünya Savaşı sonrasında, doğum oranlarının önemli ölçüde arttığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Bu nesil, genellikle “Soğuk Savaş” kuşağı olarak adlandırılmaktadır ve yetiştirilme dönemleri, toplumsal cinsiyet rollerine dair bakış açılarını şekillendiren eşsiz bir sosyo-politik ortamda gerçekleşmiştir (Türkdoğan, 2023, s.36).

Baby Boomers döneminde, cinsiyet rolleri büyük ölçüde geleneksel olduğu görülmektedir. Kadınlara genellikle ev işleri ve çocuk bakımı gibi ev içi sorumluluklar atfedilmiştir. Kadınların aile yaşamına öncelik vermeleri beklenmekte ve bu da çoğu zaman kadını iş gücünün dışında bırakmış, toplum baskısı nedeniyle kariyer peşinde koşmalarını zorlaştırmıştır. Bunun aksine, erkeklerin esas olarak ailenin geçimini sağlamakla ve evin finansal kararlarını almakla yükümlü olduğu görülmektedir. Baby Boomers kuşağının şekillendiği yıllarda, dünya önemli değişimlerden geçmektedir. Ekonomik refah yavaş yavaş artmaktadır ve bu durum, siyasi, ekonomik ve toplumsal yapılarda önemli dönüşümlere yol açmıştır (Öztürk, 2020, s. 83). Kadınların ve erkeklerin geleneksel rollerine bu toplumsal değişimler etki etmiştir. Kadınlar, kısa saç ve pantolon gibi daha androjen bir görünüm benimseyerek, kamusal yaşamda erkek ve kadın değerlerinin bir karışımını temsil eden bir şekilde geleneksel kadın arketipinden uzaklaşmaya başlamıştır (Ataman, 2002, s.16). Bu durum zihniyet değişim sürecinin bir aşamasını oluşturmakla kalmayıp, yeni tutum ve davranışların oluşumuna olanak tanımıştır. Bunlar, insan ilişkileri, meslek yapısı, yeni tüketim kalıpları, değişen değerler, kitle iletişimi ve medyanın etkisinin artması gibi yaşamın ve toplumun her alanı bu değişimden nasibini almış olduğu gibi kadın ve erkek rollerinde de değişimler yaratmıştır (Ulusoy ve İlhan, 2021, s.19). Baby Boomers kuşağı 1960'lı ve 1970'li yıllarda, toplumsal cinsiyet rollerinde önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu durum, feminist hareketler ve daha geniş toplumsal değişimlerle etkilenmiştir. Geleneksel cinsiyet normlarına karşı çıkan, iş gücünde ve diğer alanlarda eşitlik talep eden kadın hakları hareketinin yükselişine tanıklık etmiştir. Bu dönemde, kadınların iş gücüne katılımındaki artış ve bağımsızlık arayışları, katı cinsiyet rollerinin yavaş yavaş aşındığı bir süreci başlatmıştır. Kadınların özgürlük hareketi, eşit ücret talebi ve işyerinde cinsiyet temelli ayrımcılık gibi konulara dikkat çekerek, birçok Baby Boomers kuşağı olarak kabul edilen birçok bireyin cinsiyet eşitliği konusundaki bakış açısını yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır (Ataman, 2002, s.21).

Z Kuşağı Dönemi ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Bir Bakış

Literatürde, araştırmacılar Z kuşağı yılları hakkında farklı zaman dilimlerinden bahsetmektedir. Alan yazındaki son çalışmalar, Z kuşağının doğum tarihinin başlangıcını 1995 yılına çekmiş ve

2010-2012 yıllarında sona ermiştir. Bazı araştırmacılar ise 2000'li yılların başından bugüne kadar olan zaman aralığını Z kuşağı olarak sınıflandırmaktadır (Öztürk, 2020, s. 84). Literatüre göre Z kuşağının sürekli gelişmeye açık ve iyi eğitilmiş olarak aynı zamanda yüksek motivasyona ve girişimcilik ruhuna sahip olduğu belirtilmiştir. Teknoloji ile yakından temas halinde olmaları bakımından birden fazla alana ilgi duyabilme kabiliyetleri diğer kuşaklara göre daha yüksek olup aynı zamanda öz güveni en yüksek olan kuşak olarak da belirtilmektedir (Kurşun, 2023, s.27).

20. yüzyılda dünyanın küresel bir pazar haline gelmesi ile Türkiye'de toplumsal cinsiyet yaklaşımları yeni bir boyut kazanmıştır (Zeybekoğlu, 2009, s.26). Günümüz kadın ve erkek toplumsal rollerinin gittikçe birbirine benzediği, iş yaşamında da, başarılı işveren veya yönetici olmak için eril veya dişil olmanın değil, iş için önemli veya değerli olan özelliklerin iki cinside bağlanmasıyla androjeninin arandığı vurgulanmaktadır. "Androjen" terimi, hem erkek hem de kadın özelliklerini bir arada barındıran veya iki cinsiyet arasında bir geçiş alanında bulunan bir durumu ifade etmektedir (Dökmen, 2009, s.74; Aydın, 2010, s.92).

Kadınların eğitim ve çalışma hayatına daha fazla katılımıyla bazı toplumsal değişimler meydana gelmiştir. Önceki kuşaklarının aksine, Z kuşağı, yeni bir aile paradigmasının simgesi olan ev işleri ve çocuk bakımı sorumluluklarına babaların katılımının arttığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Özellikle, bu ebeveynler kendilerinden öncekilere kıyasla daha ileri yaşlarda olup, özellikle anneler ağırlıklı olarak profesyonel kariyer yapmakta ve tipik olarak daha az çocuk dünyaya getirmektedir. Sonuç olarak, Z Kuşağı daha küçük aile birimlerine ve daha az sayıda kardeşe eğilim göstererek önceki kuşaklardan ayrılmaktadır (Çavdar, 2024, s.20). Dijital yerliler olarak bilinen Z kuşağı, teknolojiyle iç içe büyümüş, hızlı bilgi erişimi ve sosyal medya ile şekillenmiştir. Bu dönemin etkisi ile yeniliklere daha çabuk uyum sağlamak ve yaşam alanlarındaki rollerin eşitlikçi olmasını benimseyen bir kuşak olmaktadır (Çağırkan, 2023, 59).

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet çalışmaları son zamanlarda önemli derecede artmış bulunmaktadır. Toplumun gelişimi ve değişimi için toplumsal cinsiyet üzerine yapılan araştırmalar birçok alana konu olmaya devam etmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri toplum tarafından inşa edilen bir süreç olması bakımından cinsiyet rollerinin algısında toplumun kültürü, kuşakların etkisi ve günümüz bilişim çağına dijital platformu oldukça önem arz etmektedir.

Strauss ve Howe (1997) tarafından önerilen kuşak tipolojisinin literatür incelemesinde birçok araştırmacı tarafından, kuşak kohortlarında farklılıklar, belirsizlikler ve görüş ayrılıkları bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu sınıflandırma farklı bilim alanlarında sosyoloji başta olmak

üzere psikoloji, tarih, antropoloji, ekonomi ve eğitim gibi çeşitli disiplinlerde çok sayıda çalışmaya temel oluşturmuştur. Kuşaklararası toplumsal cinsiyet rolleri aktarımında teknoloji ve medya faktörü Z kuşağının toplumsal cinsiyete bakış açısında ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde önemli bir etkidir.

Baby Boomers kuşağındaki bireyler geleneksel kültür ve değerlerine daha bağlı olduğu ve sorumluluk bilinci yüksek bireyler olduğunu söylemek mümkündür. Z kuşağı bireyleri ise, otoriter ve sorumlu olma bilincini daha esnek bir yaşama biçimine bırakmıştır. Baby Boomers kuşağının aksine Z Kuşağı teknolojinin içine doğmuş olmalarından dolayı bilgiye daha hızlı ulaşmakta ve sosyal medya platformlarını da daha etkili ve aktif kullanmaktadır.

Günümüze kadar yapılan toplumsal cinsiyet çalışmaları ile eşitlikçi cinsiyet politikaları, kadının çalışma hayatında var olmaya başlaması, ev içi sorumlulukların paylaşımı, günümüz kuşağı kadın ve erkeklerin bilinçlenmesi gibi durumlar geleneksel cinsiyet rollerinde değişimlerin yaşandığının bir göstergesidir. Z Kuşağı bireyler kalıp yargılardan bağımsız olarak, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan bir anlayış sergilemektedir. Bu bireyler geleneksel rollerin aksine daha bireysel bir tercih ile toplumsal cinsiyet rollerini tanımlamaktadır.

Kuşaklararası toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin dönüşümü, sosyolojik ve kültürel açıdan dikkate değer bir araştırma konusudur. Kuşaklararası cinsiyet rolleri farklılıklarını belirlemek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önlemede ve toplumun gelişimine katkı sağlamada önem arz etmektedir. Buna yönelik yapılacak detaylı çalışmaların akademik alanda ve sosyal platformda toplumsal cinsiyet hakkındaki programların oluşmasına ve daha duyarlı cinsiyet politikalarının oluşumuna katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgül, H. (2022). X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Educational Spectrum (IJES)*, 4(1), 31-42.
- Alabaş, R., Akyüz, H. İ. & Kamer, S. T. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 429-448.
- Ataman, Ö., E. (2002). *Sinemada toplumsal cinsiyet rolleri: 1980-1999 yılları arasında Türk sinemasında toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Aydın, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı: Hacettepe üniversitesi mühendislik ve edebiyat fakültesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ayhün Erden, S. (2013). Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 93-112.
- Balcı, C. (2020). *Baby boomers, x, y ve z kuşaklarının toplumsal cinsiyet algısının sosyolojik olarak incelenmesi ve karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Sosyoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Başar, F. (2012). *Türkiye'deki hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Çağırkan, B. (2023). Farklı kuşaktan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkillik anlayışı: İzmir Şirinyer örneği. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 56-71.
- Çavdar, D. (2024). *Yükseköğretim İngilizce hazırlık programının Z kuşağı öğrencilerinin öğrenme özellikleri yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Dolaşık, G. (2024). *Z kuşağı öğrencilerinin finansal okuryazarlık yeterliliklerine ilişkin bir araştırma: Karaman ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karaman.
- Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik araştırmalar*. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Else Quest, N. M. & Hyde J. S. (2021). *Kadın psikolojisi ve toplumsal cinsiyet insan deneyiminin yarısı ve daha fazlası* (Çev. Şeyda Türk). Nobel Yayınları.
- Eroğul, N. & Zabun, B. (2022). Toplumsal cinsiyet çalışmaları: erkeklik çalışmaları ile eleştirel erkeklik çalışmaları bağlamında bir değerlendirme. *International Academic Social Resources Journal*, 7(42), 1229-1237.
- Kurşun, E. (2023). *Z kuşağının (18-25 yaş) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile çok boyutlu sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Mersin.
- Metin, S., Yükselbaba, Ü., Kayak, S. & Akün, V., N. (2022). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Bir Hukuk Eğitimi Modeli Geliştirilmesi Çerçevesinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısı Analizi. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 80(4), 1413-1470.
- Oakley, A. (1985). *Sex, Gender, and Society. England*. Gower Publishing Company Limited.

- Öztürk, G. (2020). Türkiye'deki kuşakların reklamda "toplumsal cinsiyet" konusuna yönelik bakış açıları. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 4(1), 71-94.
- Strauss, W. & Howe, N. (1997). *The fourth turning*. Broadway Books.
- Taşçı, B. & Batmaz, O. (2023). *X, Y, Z kuşağının toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi*. Ahmet Doğanay & Oğuz Kutlu (Ed.). Güncel Eğitim Bilimleri Araştırmaları VII. (s.101-110). Ankara: Akademisyen Kitabevi
- Tire, O. (2017). *Cinsiyet rollerinin toplumsal işlevlerinin, kadının konumu üzerine etkileri (gündelikçi kadınlar örneğinde)*. [Doktora Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas]. Ulusal Tez Merkezi.
- Türkdoğan, N. (2023). *Z kuşağı öğrencilerinin endüstri 4.0' in emek piyasalarına etkisine yönelik algılarının araştırılması: Yalova üniversitesi örneği*. Doktora Tezi. Yalova Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Yalova.
- Ulusoy, G, Ş., & İlhan, K, Ç. (2021). Toplumsal Değişim Bağlamında Arabesk Kültür ve Medya. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 190-200.
- Zeybekoğlu, Ö. (2009). *Toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik olgusu*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.